

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

М. С. Казанджисва, А. В. Роденко, Н. О. Тубол

*Сумський державний університет;
40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2*

У статті розглянуто можливості використання інноваційних методів навчання іноземних студентів української мови, що передбачає використання як спеціальних технічних інформаційних засобів, так і розвивальних, особистісно-орієнтованих технологій. Найбільш затребуваними на сьогодні є комп'ютерні технології навчання, які дозволяють знаходити, збирати, переробляти, зберігати і передавати інформацію.

За допомогою комп'ютерних програм відбувається індивідуалізація навчання і активізація самостійної роботи, що сприяє зростанню обсягу виконаних завдань. Мультимедійні засоби навчання забезпечують більшу наочність, дозволяють використовувати ігрові моменти, стимулюючи пізнавальну активність і мотивацію засвоєння знань. Застосування комп'ютерних тестів дозволяє швидко отримувати об'єктивну картину рівня засвоєння студентами досліджуваного матеріалу і своєчасно його коректувати.

Ключові слова: *інновації в освіті, розвивальне навчання, інформаційно-комп'ютерні технології, відеопрезентації, пізнавальна активність.*

Постановка проблеми. Стан кризи у вищій освіті змушує широке коло науковців і педагогів шукати нові можливості, які дозволять активізувати навчальну діяльність, вирішувати проблему підвищення ефективності освітніх траєкторій. У сучасному науковому-навчальному обігу ефективні освітні технології зазвичай пов'язують із відкритими освітніми ресурсами, застосуванням електронних засобів навчання і дистанційних технологій.

Основними характеристиками навчального процесу за таких умов стають доступність контенту, мобільність, гнучкість, індивідуальна спрямованість процесу навчання. З огляду на проблему ефективності навчання особливий інтерес становить не останній із наведених критеріїв – індивідуальна спрямованість навчальної траєкторії студента.

Які саме індивідуальні особливості особистості вважалися критеріями індивідуального підходу до навчання в традиційній парадигмі і у який спосіб вони враховувалися? Зазвичай проголошувалася ідея диференціації та індивідуалізації навчання, врахування індивідуальності учня

або студента в навчальному процесі. Проте на практиці максимально можливим варіантом виявлялося врахування лише однієї з численних індивідуальних особливостей особистості, найчастіше – рівня знань. Відтак звичний для класичної освіти паперовий формат демонстрував переважно єдиний спосіб подання навчальної інформації без можливості принаймні мінімальної диференціації (за винятком хіба що ступеня складності завдань, що в підручниках позначався зірочкою).

Мета статті – представити досвід використання інноваційних технологій у процесі навчання української мови як іноземної.

Виклад основного матеріалу. Використання ІКТ у процесі навчання принципово змінило ситуацію. Нове інформаційно-освітнє середовище пропонує перехід до нового формату подання інформації – електронного. Перевагами такого формату є мультимедійність (відео, аудіо, тексти, графіка, анімація тощо), інтерактивність (відсутність педагога як «проміжної ланки» між студентом і навчальним контентом), гіперзв'язок (можливість швидкого пересування між розділами електронного засобу навчання) тощо.

Ступінь ефективності нововведень залежить від того, яких витрат потребує конкретне нововведення і як довго воно даватиме корисний ефект. Якщо через незначний час після впровадження нововведення актуальною буде проблема щодо освоєння нового, яке нейтралізує дію попереднього, то корисний ефект такого нововведення не може бути значним, а відтак, витрати на його впровадження виявляться невиправданими. Отже, ефективність нововведення залежить від досягнутого завдяки йому корисного ефекту, тривалості використання інноваційної освітньої технології, витрат на її впровадження [1, с. 60–65].

Завдяки використанню електронних засобів процес навчання стає динамічним, сучасним, різноманітним, насиченим, а головне – придатним до індивідуалізації, а засоби навчання набувають нових дидактичних якостей. Можливість індивідуалізації навчання забезпечується варіативністю інформаційно-освітнього середовища, що створює нові комунікаційні умови, забезпечує нові форми організації, подання навчального контенту, управління ним і т. ін. Звідси змінюється і завдання освітніх установ: опцію «передання знань» замінює опція «створення умов для набуття знань, умінь, способів діяльності».

Навіть приблизний перелік критеріїв індивідуалізації демонструє «безмежність» вибору, зумовленого різноманітністю якостей і рис психіки й особистості учня: це особливості інтелектуальної, вольової, емоційної сфери; особливості поведінки, мовлення; працездатність, акцентуації характеру, ступінь невротизації, здібності та інтереси й багато іншого. У нових умовах навчання багато критеріїв із цього переліку вже стали або найближчим часом можуть стати основою індивідуалізації та диференціації навчання саме завдяки можливостям нових технологій. Йдеться насамперед про такі критерії, як спрямованість особистості, схильності,

інтереси, індивідуальний стиль навчання (залежний від типу мислення і провідної модальності сприйняття нової інформації), фізичні особливості (зір, слух тощо), власний темп навчання та деякі інші.

Саме такий індивідуальний підхід до навчання в остаточному підсумку сприятиме розвитку індивідуальності особистості, тому, що прийнято називати особистісно-орієнтованим навчанням, адже використання інноваційних технологій пропонує шляхи виходу з наявної ситуації, забезпечує гнучкість навчального процесу, підвищує пізнавальний інтерес, творчу активність особистості.

Викладене стосується не тільки вітчизняних студентів, а й іноземців, які здобувають вищу освіту в Україні. Завдяки впровадженню нових технологій, використанню інноваційних освітніх ресурсів студенти-іноземці мають можливість за короткий термін набути необхідних знань, мовленнєвих умінь і навичок, підвищити рівень мотивації, а також успішно адаптуватися в новому для них соціокультурному просторі.

До інформаційних технологій навчання належать усі технології, що використовують спеціальні технічні інформаційні засоби (екранно-звукові носії навчальної інформації). Провідними серед них є комп'ютерні технології навчання, що дозволяють знаходити, збирати, переробляти, зберігати і передавати інформацію за допомогою ПК.

Найбільшого поширення набули технологічні напрямки, в яких комп'ютер є:

- засобом представлення навчального матеріалу, електронних словників і енциклопедій;
- додатковим джерелом інформації;
- тренажером для придбання навичок практичного застосування знань;
- засобом контролю знань;
- засобом проведення презентацій, віртуальних експериментів, дидактичних ігор з досліджуваного предмета тощо.

У практиці навчання іноземних громадян української мови можна використовувати різні сучасні освітні технології:

- інформаційно-комунікаційні технології;
- розвивальні;
- особистісно-орієнтовані;
- технології проектного навчання;
- ігрові.

ІКТ здійснюють активний вплив на процес навчання і виховання студентів, оскільки змінюють схему передавання знань і методи навчання. Разом із тим упровадження ІКТ у систему освіти не тільки впливає на освітні технології, а й вводить до процесу освіти нові. Вони пов'язані із застосуванням комп'ютерів і телекомунікацій, спеціального устаткування, програмних і апаратних засобів, систем обробки інформації. Вони

пов'язані також зі створенням нових засобів навчання і збереження знань, до яких належать електронні підручники і мультимедіа; електронні бібліотеки й архіви, глобальні та локальні освітні мережі; інформаційно-пошукові та інформаційно-довідкові системи [3].

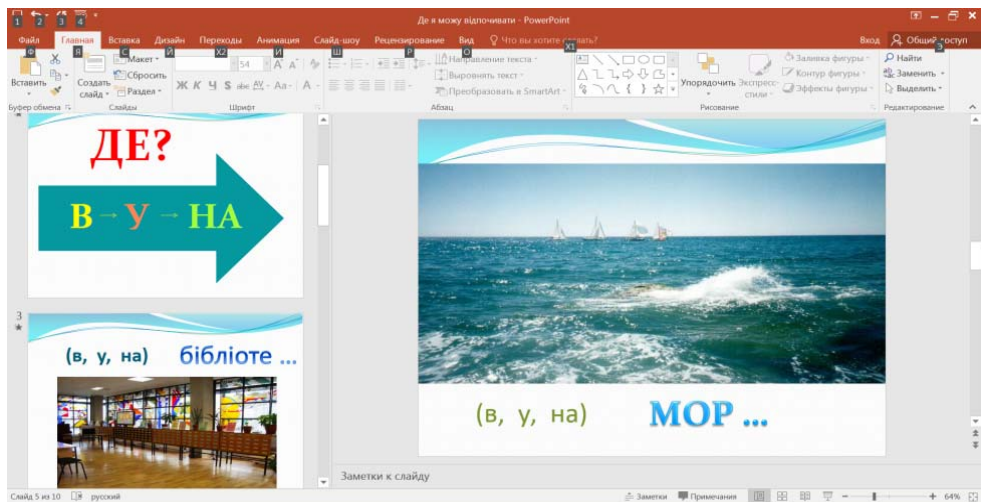
Методичні можливості цих технологій реалізуються в різних формах занять із використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Звернемося до прикладів.

1. *Заняття-візуалізація*: викладення змісту супроводжується демонстрацією навчальних матеріалів, представлених у різних знакових системах, у тому числі ілюстративних, графічних, аудіо- та відеоматеріалах. Урок іноземної мови має бути цікавим і захоплюючим. Щоб зацікавити студентів, спонукати в них інтерес до вивчення дисципліни, необхідно використовувати сучасні творчі методи: відеопрезентації, опорні конспекти, схеми, таблиці, інфографіки та ін.

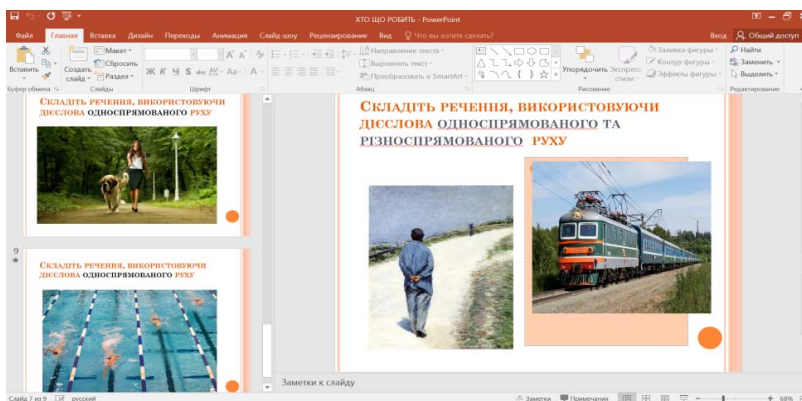
Наведемо фрагменти таких занять.

А) Використання інфографіки – зображень, що передають дані, інформацію з допомогою не тексту, а графіки. Сьогодні інфографіка міцно увійшла в навчальний процес. Спектр застосування її досить широкий. Наприклад, на занятті з вивчення місцевого відмінка відеопрезентація «Де я можу відпочити, купити ліки, поїсти, зайнятися спортом, потанцювати, почитати ...?» із включенням інфографіки дає можливість більш наочно представити граматичний матеріал.

Б) Демонстрація навчального відеоролика «Дієслова руху». Відеофрагменти до теми супроводжуються вивченням лексики з подальшим закріпленням за допомогою вправи «Що вони роблять?». Студенти вправляються у самостійному складанні речень, використовуючи певні дієслова руху, які їм підказують фотозображення.

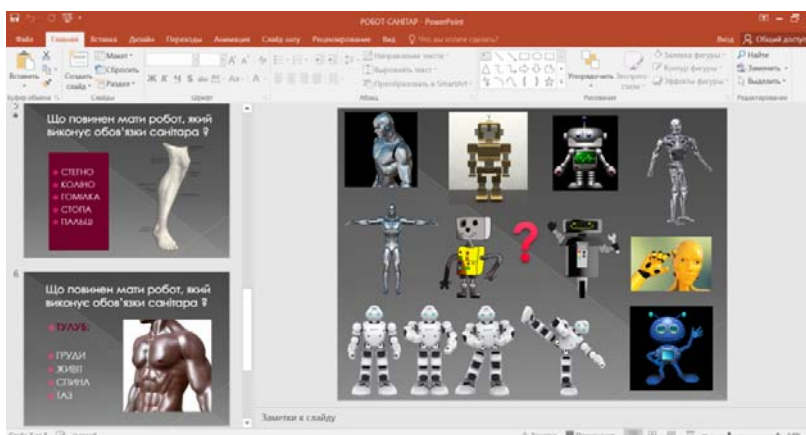
А)

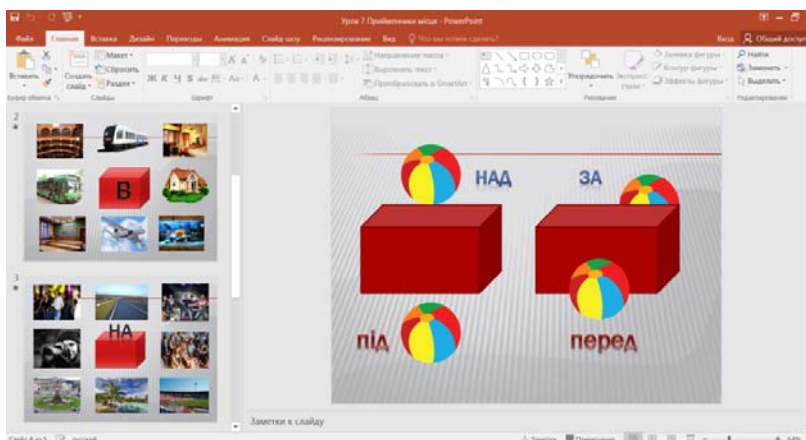
Б)

2. Практичне заняття у формі презентації: результати проектної або дослідницької діяльності можуть бути представлені з використанням спеціалізованих програмних засобів.

А) Презентація проекту «Людино-робот» передбачає подальше обговорення теми, наприклад у такому варіанті: «Біороботи майбутнього – які вони?».

Б) Презентація навчального тренажера «Прийменники місця» може бути пов'язана з підготовкою проекту та його захистом.

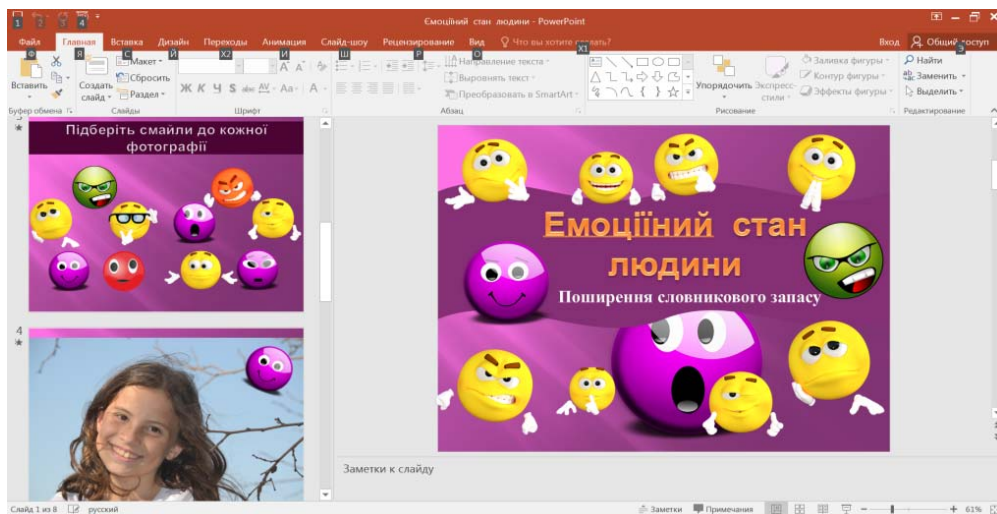
Впровадження комп'ютерних технологій в освітній процес надає широкі можливості для використання в доступній формі пізнавальних та ігрових потреб учнів не тільки для процесів пізнання, навчання мови, а й для розвитку особистісних якостей. Перед учнями повинні ставитися такі проблемні питання і завдання, для вирішення яких необхідні обдумування, дослідження, аналіз. Студентам уже не достатньо вміти тільки читати і перекладати професійні тексти, виконувати різного роду вправи, вони повинні намагатися мобілізувати свої знання, вчитися визначати і формулювати проблему, знаходити шляхи її вирішення.

На нашу думку, доцільними можуть бути такі завдання:

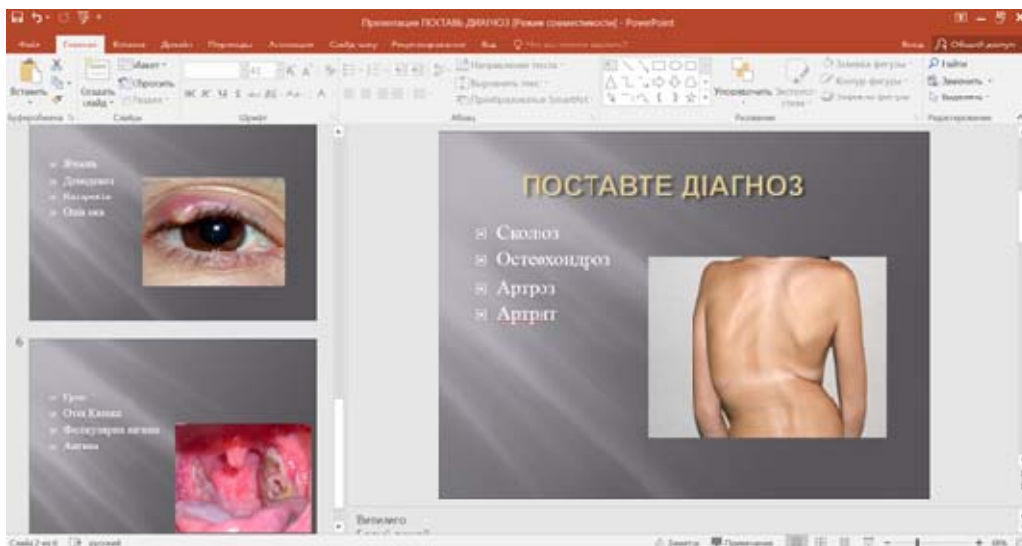
1) складання словесного портрета студента: «Дізнайся, хто мій друг» (опис зовнішності з метою ідентифікації);

2) відеопрезентація тренажера «Назви емоцію»: опис емоційного стану людини. Студентам буде цікаво спробувати висловити певні почуття й емоції.

Можна запропонувати низку завдань на визначення характерних фізичних ознак, за допомогою яких можна зобразити ту чи іншу емоцію: тривогу, гнів, радість, страх, печаль тощо (Наприклад, фізичними ознаками вираження страху на обличчі людини вважаються округлені очі, відкритий рот, загострене підборіддя). Під час презентації даної теми бажано використовувати фотозображення осіб, які відрізняються тією чи іншою емоцією.

Також можна включати завдання, орієнтовані на розвиток логічного мислення. Прикладом може слугувати відеопрезентація «Встанови діагноз»: студенти повинні визначити хворобу за зовнішніми ознаками і обґрунтувати свій вибір.

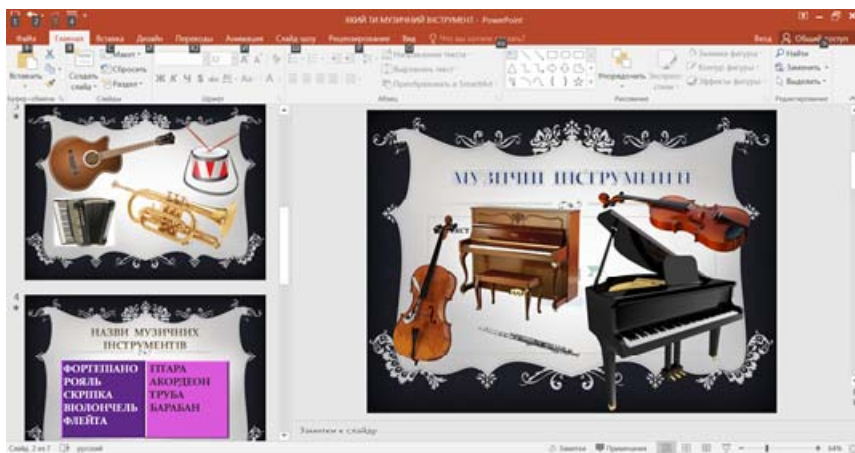

У будь-якому виді діяльності необхідно враховувати фактори, спрямовані на підтримку працездатності учнів:

- теоретичний матеріал давати дозовано;
- чергувати складний і легкий матеріал, теоретичний і практичний, емоційний і раціональний;
- не затримуватися довго на одному і тому самому матеріалі;
- чергувати методи і прийоми роботи на заняттях (усні і письмові, графічні і текстові і т.д.);
- практикувати різноманітні способи контролю знань;
- не допускати оцінних суджень типу «правильно», «вірнo», «звичайно», «точно», оскільки в учнів може спрацювати ефект завершеності, і тому в подальших міркуваннях не буде сенсу.

Проте які б технології не використовувалися, завжди важливою залишається орієнтація на особистість студента, на його психоемоційний стан. Саме тому останнім часом найбільш доцільним вважається застосування в навчально-виховному процесі особистісно-орієнтованих технологій. Ці технології покликані враховувати психологічну складову особистості – з індивідуальними емоційними, естетичними, творчими задатками і можливостями розвитку. І завданням викладача буде допомога студенту у пошуках себе, в активізації механізмів саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації. Найбільш результативним в рамках такого підходу буде використання різноманітних тренажерів.

Прикладом може слугувати тренажер «Який ти музичний інструмент». Учасники повинні голосом, жестикуляцією і рухами зобразити будь-який музичний інструмент (одночасно проводиться лексична робота).

Продуктивність упровадження розвивальних технологій у навчальний процес буде залежати від використання широкого спектру форм занять – групових та індивідуальних, аудиторних і поза аудиторних.

Висновки. Проведення занять із використанням можливостей інноваційних освітніх технологій підвищує пізнавальний інтерес іноземних студентів, урізноманітнює процес сприйняття і засвоєння інформації, дозволяє скоригувати зміст навчального матеріалу, а також поліпшити результативність проміжного і підсумкового контролю знань. Завдяки мультимедійним засобам студенти можуть опанувати значний обсяг інформації з її подальшим аналізом і можливостями використання.

Із впровадженням у навчально-виховний процес сучасних технологій викладач все більше позбувається функції «енциклопедиста-ментора», переходячи до функції консультанта, порадирика, наставника. Останнє передбачає набуття ним достатньої спеціальної психолого-педагогічної підготовки, оскільки у професійній діяльності викладача реалізуються не тільки спеціальні предметні знання, а й сучасні знання у сфері педагогіки та психології, акмеології, технологій навчання і виховання. На цій основі формується готовність до сприйняття, оцінки та реалізації педагогічних інновацій [2].

Література

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник / І.М. Дичківська. – Київ: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Дубасенюк О.А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти // Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін: Зб. наук.-метод. праць / За ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004. – С. 3–14.
3. Ставицька І.В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті [Електронний ресурс] / І.В. Ставицька // Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. – Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1103>

Стаття надійшла до редакційної колегії 4.04.2019 р.

Рекомендовано до друку д.ф.н., професором Аркушиним Г. Л.

**EXPERIENCE OF USING INNOVATIVE TECHNOLOGIES
IN TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE****M. S. Kazandzhyieva, A. V. Rodenko, N. O. Tubol***Sumy State University; 40007, Sumy, Rymtskyi-Korsakov St., 2*

The article considers innovative methods of teaching Ukrainian language to foreign-language students. These methods assume the use of both – special technical information tools, and developing personal-oriented technologies. Leading among them are computer-training technologies, which allow finding, collecting, processing, storing and transmitting the information using PC.

Individualization of training and activation of students' independent work takes place with the help of computer programs. This leads to the increased in volume tasks, which were completed in class. Multimedia training tools provide greater visibility; allow us to use the inclusion of gaming moments, thus stimulating cognitive activity and motivation. The use of computer tests allows us to quickly obtain an objective picture of the students' material learning level and correct it in time.

Innovations in higher education are associated with the development of modern forms and means, focused on the student personality; on the development of his abilities; on the achievement a positive result due to effective changes in the process of obtaining knowledge. Thanks to this, training gets activated and, as a result, - foreign students have a greater opportunity to acquire the necessary skills and abilities in mastering foreign language in short term; to increase motivation, and also to adapt to the new socio-cultural space successfully.

Pupils should be faced with such problematic issues and tasks, solution of which requires thinking, research, and analysis. Students are no longer enough to be able only to read and translate professional texts, to perform various kinds of exercises, they should try to mobilize their knowledge, learn to identify and formulate a problem, find ways to solve it.

Key words: *innovations in education, developmental education, information and computer technologies, video presentations, cognitive activity.*